

MEKÂN VE ŞEHİR ADLARI

Osman Yılmaz
Hüseyin Mertol
Yunus Ergün

Giriş

İnsanların mekânı tanıma ve tanımlamada kullandıkları temel ölçütlerden birisi, adlandırma faaliyetini meydana getirmektedir. Böylelikle adlandırma faaliyetlerini, yeryüzü üzerindeki herhangi bir mekânı diğerlerinden ayırt etme yeteneğini ortaya çıkarmaktadır. Bu anlamda mekânın anlam kazanma süreci başlamaktadır.¹

Yer, mekânın insan deneyimi ile anlam kazanmaktadır. Şehirler, gerek nüfusu gerekse ekonomik, sosyal birçok yönden çeşitlilik gösteren çok boyutlu yerleşmelerdir. Bu nedenle şehirler bireylerin ortak tarihi, ortak hatıralarını barındıran mekân merkezleridir. Bir şehrin kimliğinin ortaya çıkması uzun bir süre alabilmektedir. İklim koşulları, topografik durumu, bitki örtüsü ve coğrafi konumu birçok faktör şehir kimliğinin oluşmasında etkilidir. Bununla birlikte bireylerin yaşam biçimleri, toplumun kültürel özellikleri, mimari yapının özellikleri gibi birçok özelliklerle yine şehirlerin kimliğini oluşturmaktadır.² Buradan hareketle şehir adları, mekânın özellikleri ve kimliği ile oluşmaktadır.

Yer adlandırması, genel itibarıyla mekânın tüm bileşenlerini içinde barındıran, sürekliliği ile mekân ile ilişkiyi sağlamaktadır. Bu anlamda yer ad-

¹ Alişaoğlu, A. ve Uğur, A. (2016). Osmanlı Şehri, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 38.

² Bulut, E. (2013). Kastamonu İli Merkez ve Güney İlçeleri'ndeki Orun ve Bazı Cadde, Sokak Adları Üzerine Bir İnceleme. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

landırma birçok bilim adamı için önemli görülmektedir. Mekânın adlandırılması, birçok temel bileşenlere bağlı olduğu gibi bölgenin tarihsel geçmişi ile de bağlantılı ve anlamlıdır.³ Bu nedenle hiç yerleşilmemiş mekânların adlandırılması mikrotoponiminin çalışma konusunu oluşturmaktadır. Yer adlandırmasının bu nedenle önem kazanmasıyla yer adlandırması toponomi olarak da ifade edilmektedir. Toponomi kendi arasından bir takım alt dallara ayrılabilir. Özellikle hiç yerleşilmemiş mekânların adlandırılırken veya cadde, sokak, yol, cadde gibi mekânların adlandırılmasından çok önemli bir role sahiptir.⁴ Bu nedenle mekân ve şehir adlarının araştırılması, şehir adlandırılmasında etkili olan faktörlere, şehir adlandırılmasında ilişki olan kollarına değinilmesi gerekli görülmektedir.

En eski kültürel etkinliklerden biri olan adlandırma, bir şeyi diğerinden ayırmak için kullanılmaktadır. Adlandırmak, ortaya çıkarmak, görünür kılmak, kısaca açığa çıkarma olarak tanımlanmaktadır. Onomastik temelde ikiye ayrılır: kişi adları bilimi (antroponomi) ve yer adları bilimi (toponomi). Yer adları bilimi anlamına gelen toponomy, genel olarak özel adları inceleyen bir dilbilim dalı olan onomastik içinde dar anlamda ele alınmaktadır.⁵ Tarih, coğrafya, botanik, folklor, jeoloji, antropoloji, sosyoloji ve arkeoloji gibi pek çok konuda yer bilimi bilimsel bir yardımcı olarak çok önemlidir. Bu bilim dalı ülkelerin coğrafi özellikleri, dilleri, nüfus tarihleri ve etnik yapıları hakkında bilgi vermektedir. Birçok bilim dalının ortak ilgi alanına giren bir yere verilen yer adları, coğrafi çevrenin değişimini anlatan en önemli unsurlardan biridir, yer adları bazen bir “yer” olarak da görülmektedir.⁶

Mekân

Mekân, bireyin yaşam biçimini, alışkanlarını ve kültürünü kuşaktan kuşağa aktaran uzaysal ve uzamsal olarak ifade edilmektedir. Bu anlamda mekânın biçimlendirilmesi de yine bireylerin yaşamsal deneyimleri ile ortaya çıkmaktadır. Bireysel deneyimler le birlikte, mekân yeni anlamlar kazanarak kişisel tanımlılık kazanma olanağı sağlamaktadır.⁷ Birey, yaşamı boyunca

³ Alkan, A. (2017). Siirt İlinin Eski Köy Adları Üzerine Coğrafi Bir İnceleme, Türk Coğrafya Dergisi, 68, 63-76.

⁴ Dilmen, N.İ. (1938). Diyarbakır Adı Üzerine Araştırmalar, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, 29-30: 67-112.

⁵ Güner, İ. ve Ertürk, M. (2004). Türkiye İl Merkezi Kent Adlarının Kaynakları Üzerine Bir Araştırma. Muğla Üniversitesi SBE Dergisi, 12, 39-62.

⁶ Şahin, C. (2017). İstanbul’da Su ile Anılan Sokak Adları: Hidrografik Adlar. Coşkun Yılmaz (Ed.), Mimar Sinan ve Su (ss.378-413). İstanbul: Kültür Sanat Basımevi

⁷ Ada, E. (2012). Eskişehir İli Yer Adları, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

yok olma endişesi içerisinde bulunmaktadır. Doğadan aldığı enerji ile birlikte kendisine yeni yerler, mekânlar oluşturmakta ve yerlere anlamlar yüklemektedir. Buradan hareketle mekânları bireylerin yaşamsal mücadelelerinin bir ürünü olarak ifade etmek yanlış olmayacaktır.⁸

Mekân, bölgenin insana göre şekillenmesi olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bu anlamda mekân çevreden çok, bireyin varlığı ile gerçeklik bulan bir kavramdır.⁹ Birey yaşadığı mekânı ilk önce anlamlandırarak somut ve yararlı olana ulaşmaya çalışmaktadır. Bu nedenle elde ettiği tüm deneyimler ile birlikte şekilde mimari mekânın soyut geometrik formunu algısıyla ve ekolojik deneyimlerle, simgesel ve kültürel bir bütünlüğe ulaşmaktadır.¹⁰

Bireyi, diğer canlılardan ayıran en önemli özellik kültürel özelliğidir. Buradan hareketle ekolojik kavramlar ile insan ekolojisiyle olan ilişkileri incelediğinde mekân kavramının önemi daha da ortaya çıkmaktadır.¹¹ Bu anlamda mekânı bireyin veya toplulukların anlamlandırdığı yerler olarak ifade edilebilmektedir. Mekân birey ve birey ile ilişkili olan birçok argümanları içinde bulundurduğu, belli sınırları olan teşkilatlanma örgü ve yapısına uygun oluşturulan yerler olarak karşımıza çıkmaktadır.¹²

Mekân içinde birçok yapıyı barındırmaktadır. Kültürel yapıyı, sosyal deneyimler, gündelik yaşamı ve kentsel olguları kapsamaktadır. Bu nedenle mekân çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Bu nedenle Harvey mekânı anlayabilmek için toplumları anlamak gerektiğini ifade etmiştir. Mekânın anlamlandırılmasının birey veya toplum ile ilişkili olduğunu görülmektedir. Bununla birlikte mekânlar toplum ve bireyin kimlik simgesini oluşturmaktadır. Bu simgeyi anlayabilmek için bireylerin ve bireyler arası ilişkilerin anlaşılmasına çalışılması gerekmektedir.

Mekânın, bireyler tarafından anlamlandırılması ve mekânın bireyleri her yönüyle etkilemesi birçok bilim adamının araştırma konusu haline gelmiş ve farklı açılarda tanımlanmıştır. Mekân, içinde yaşayan bireylerin dünyasına bağlı olarak sahip olduğu geometrik tanımlılığın soyutlaması olarak

⁸ Durbilmez, B ve Tekin, F. (2014). Nevşehir Yöresi Yerleşim Adları Üzerine Bir Değerlendirme. Folklor/ Edebiyat,1 (77), 113-132.

⁹ Ergenç, Ö. (1984). Osmanlı Şehrindeki Mahalle'nin İşlevi ve Nitelikleri Üzerine, Halil İncik-Nejat Göyüç- Heath W. Lowry, Osmanlı Araştırmaları IV (The Journal Of Ottoman Studies IV) (ss.69-78). İstanbul: Enderun Yayınları.

¹⁰ İbret, Ü. (2003). Çankırı'daki Köy Adları Üzerine Coğrafi Açından Bir İnceleme, Marmara Coğrafya Dergisi, 7, 53-80.

¹¹ Tan, N. (1984). Türkiye'de Yer Adları Verilirken veya Değiştirilirken Neler Esas Alınmalıdır, Sözel Bildiri, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, Ankara, 279-283.

¹² Umar, B. (1993). Türkiye'deki Tarihsel Adlar (1. baskı). İstanbul: İnkılap Kitabevi.

tanımlanmıştır.¹³ Işık'a göre mekân, eşzamanlılık olarak ifade edilmiştir. Bütün olguları, ilişkiler oturabileceğimiz tek bir çizgi yerine, birbirinden farklı, çoğu birbiriyle kesişen, üstelik düz olmasını gerektirmeyen çizgilerin bir arada araştırılması olarak açıklamıştır.¹⁴ Tuna yer, mekânın insan deneyimi ile anlam kazanma biçimi olarak tanımlamıştır. Türk Dil Kurumu ise yer, bulunulan yer olarak tanımlamıştır.¹⁵

Yapılan tanımlardan yola çıkarak mekânı, bireylerin günlük yaşamlarını sürdürdükleri, duygularını yaşadıkları ve yeri anlamlandırdıkları yer olarak tanımlamak mümkündür. Mekânın duygusal olarak algılanmasını Schultz tarafından sosyolojik, kültürel yapı, varlık felsefesi gibi farklı yaklaşımlar ile ele alarak mekânı Pragmatik Mekân, Varoluşsal Mekân, Bilişsel Mekân ve Soyut Mekân olarak sınıflandırmıştır.¹⁶

Kent yaşamında mekânın duygusal olarak algılanması konusunda önemli bellek mekânlarının varlığı söz konusudur. Mahalle bu mekanların başında yer almaktadır. Geleneksel Türk Kent dokusunda, adres ya da yer belirleyici özelliğiyle anılan mahalle, Türk toplumunda "sahiplenme, birlik olma duygularının" açık ifadesi olarak kullanılmaktadır.¹⁷ Mahalle bu yönüyle bireylere aidiyet hissi uyandıran yerin adı olmuştur. Mahalle denilince, "bir yere ait olma ve orayı sahiplenme" anımsanır. Bir mahalleye sahip olma, fiziki çevreden çok komşuluğu anımsatır. Sadece geçmişte değil, şu an var olan yaşamı işaret eder. Mahalle, ortak bir mekânı paylaşmanın belleğidir. Bu nedendir ki "büyük bir ev" olarak anımsanır zihinlerde. Bu yönüyle mahalle, insanların belleğinde yer etmiş, önemli zihinsel yapı mekânlarından biri olmuştur.¹⁸

¹³ Yediyıldız, B. (1984). Türkiye'de Yer Adı Verme Usulleri, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, KBY, Ankara.

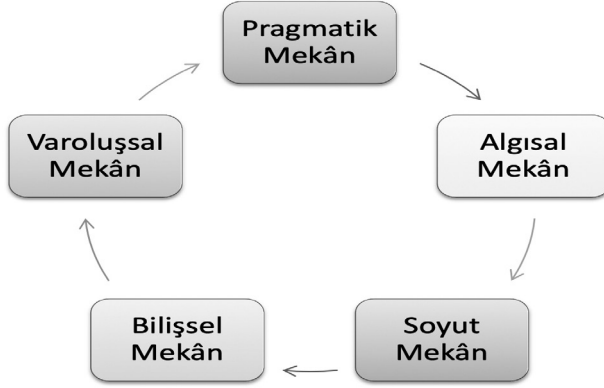
¹⁴ Işık, E. (2008). Mekân ve toplum. Emre Işık ve Yıldırım Şentürk (Ed.).Özneler, durumlar ve mekânlar içinde (s. 13-23). İstanbul: Bağlam.

¹⁵ Tuna, C. (2008). Körfezdeki Işık, Burhaniye, Burhaniye: Burhaniye Belediyesi Kültür Yayınları.

¹⁶ Schulz- Norberg, C. (1971) Existence, Space and Architecture, Praeger, New York; 17

¹⁷ Özgen, M. (2022a), "Anadolu'da Mahalle ve Kapı Komşuluğu (Tokat Örneği)", *Komşuluk Kitabı*, (Ed. Emine Gürsoy Naskali), s. 197-218, Çanakkale: Paradigma Akademi.

¹⁸ Özgen, M. (2021), "Kent Mahalle ve Sokağın Toplumsal Dili", *Kent Sosyolojisi Üzerine Senfonik Okumalar*, (Ed. Ünal Şentürk), s.339-364, Çanakkale: Paradigma Akademi.

Şekil 1: Schultz Mekân Sınıflandırması (Schultz, 1974)

Pragmatik mekân, fiziksel mimari öğeleri ile var olan maddesel mekân olarak ifade edilmektedir. Bireyin temel gereksinimleri doğrultusunda şekillenmektedir. Algısal mekân ise mekânı oluşturan öğelerin mekânın kullanıcı olan kişi tarafından algılanması ile elde edilen duyuşsal ve izlenimsel mekân olarak ifade edilmektedir. Algı kavramına bağlı olarak ise bireysel ve değişkenlik gösterebilmektedir. Varoluşsal mekân, zihinsel ve kültürel birikimler, insan düşünçesinde zamanla birlikte belirli kalıplaşmaları oluşturduğunu ifade etmektedir. Varoluşsal mekân farklı zaman süreçleriyle mekân algısından oluşan birimleri temsil etmektedir. Bu anlamda mekânın kimlik kazanmasını şeklinde ifade edilebilmektedir. Schultz sınıflandırmasından bir diğer ise bilişsel mekândır. Bilişse mekân, fiziksel evren ve mekânsal düşünceler üzerinden oluşturulan zihinsel şemaları barındıran bilişsel mekân kavramı yani kavramsal mekân olarak ifade edilmektedir. Son olarak soyut mekân ise mekânsal varoluşun soyut imgeleriyle ifade edilen mekânsal değerlendirmeleri ve soyut düzeydeki mantıksal ilişikleri içermektedir.

Coğrafi bir bakış açısıyla mekân ise, coğrafyanın dağılış ilkesi kapsamında coğrafyanın mekâna olan ilgisini açıklamadan önemli bir konumda yer almaktadır. Mekânsal örüntüler eylemler, öznelere veya nesnelere arasında ortaya çıkarmaktadır. Günlük yaşam içerisinde her gün geçilen sokaklar, caddeler hatta dükkanlar bile mekân olarak ifade edilebilmektedir. Bu mekânların hepsi her şeyden önce bir konuma sahiptir. Yani materyal dünyada bulunmaktadır. Böylelikle mekânlar anlamlı hale gelmektedir.¹⁹ Bu nedenle bir mekânda yaşamsal deneyimlerini gerçekleştirilmesine de yer kavramı kullanılmaktadır.

¹⁹ Uygur, N. (1967). Yer Adları, Türk Dili Dergisi; 187: 495-502.

Sonuç itibariyle mekân, kimlikler arasındaki farkın oluşmasını doğrudan etkilenmekte, onları görünür ya da gizli kılmaktadır. Dolayısıyla farklılığın ortaya çıkışı ve sürekliliği sadece toplumsal değil aynı zamanda mekânsal bir süreçtir.²⁰ Kimlik siyaseti, insanların yaratılması ve diğerleriyle ve çevrelerindeki dünyayla ilgili benlik duygularının ifadesidir; bu kimlik akışkan bir yapıya sahiptir, benlik algımız sadece zamanla değil, olduğu ortam ve mekâna bağlı olarak da değişir. Kimlik siyaseti araştırması, kimliğin dünyayla etkileşimlerimiz ve başkalarından aldığımız mesajlar tarafından şekillendiğini açıkça göstermektedir. Tersine de tartışılabilir: İnsanların mekânla ilişkisi, kimliklerinden ve bu kimliğin tüm siyasi yönlerinden etkilenmektedir.²¹

Özsaygı, yerlerle derin, duygusal ilişkiler, insanların kim olduklarını ve kendilerini nereye ait hissettiklerini tanımlayan siyasi yönler yeterince dikkate alınmadan anlaşılabilir. Bu siyasi düşünceler, insanların nereye ait olduklarını, hangi hak ve özgürlüklere sahip olduklarını, neyi “ev” olarak gördüklerini, nereye ait olup olmadıklarını, nereye gidebileceklerini, nerede kalmaları gerektiğini belirlemektedir.²² Mekânlar, insanların günlük hayatlarındaki tüm sosyal etkileşimlerini, nerelere dahil olabileceklerini, kimlerin kamusal alana dahil edilip edilemeyeceğini ve insanların birbirlerine nasıl davranmaları gerektiğini belirlemektedir. Bu nedenle insanların toprakla olan ilişkisini anlamının en doğru yolu politik bir boyut içeren bağlamsal bir modelden geçmektedir.²³ Kimlik-mekân ilişkisini toplumsal, tarihsel ve siyasal bir düzleme oturtan yaklaşımlar bu açıdan önemlidir.

Yer Adları (Toponomi)

Yer adı kavramını tanımlarken, araştırmacılar yer adlarını terminolojinin bir alt bölümü olarak kabul edilmektedir. Yer adlarının bazı tanımlarını şu şekilde sıralayabiliriz: Yer adları, terminolojinin Yerbilim alt bölümünün ilgi alanına girmektedir.²⁴ Yer isimleri bilimine toponimi denir.²⁵ Toponomi, mo-

²⁰ Işık, E. (2008). Mekân ve toplum. Emre Işık ve Yıldırım Şentürk (Ed.).Öznel, durumlar ve mekânlar içinde (s. 13-23). İstanbul: Bağlam.

²¹ Kurgun, L. (2001). Çivril Yer Adlarına Bakış, Düünden Bugüne Çivril Sempozyumu, Denizli: Çivril Kaymakamlığı ve Pamukkale Üniversitesi.

²² Altunışık, İ.(2009). Coğrafi Bakımdan Batman İli Yer Adları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

²³ Baysan, S. ve Kara, A. (2014). Aydın'da Mahalle, Bulvar, Cadde ve Sokak Adları: Şehirsel Toponomik Özellikleri, Coğrafi Bilimler Dergisi, 12 (1), 23-48.

²⁴ Çıldam, Y.S. (2018). Şehirsel Toponomi: Cadde Adları, Bandırma Örneği (City Toponomy: Names of Streets, Bandırma As An Example). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 61, 1-25

²⁵ Eröz, M. (1984). Sosyolojik Yönden Türk Yer Adları, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları.

dern bir adla bilinen eski bir alanı tanımlamak için kullanılacak yer isimleri ve bunların etimolojisinin incelenmesidir.²⁶ Toponomi konusu, ekonomi, jeoloji, botanik, antropoloji, sosyoloji, tarih, kültür, folklor, edebiyat ve ilgili bilimlerin insan topluluklarının geçişine, yaşamına ve geçici ikametine uygulanması; verdikleri isimleri renk ve şekil benzetmeleri ve olayları dikkate alarak adlandırabiliriz.²⁷ Toplulukların yaşamı boyunca biriktirdiği maddi ve manevi zenginlikler arasında kültürel değerlerin tüm özelliklerini içinde barındıran en önemli değerlerden biri de yer adlarıdır. Bu konuda bazı uzmanlar yer adları için “yer dili” tabirini de kullanılmaktadır.²⁸ Yer adları, bölgelerin doğal yapısından, iklim koşullarından, flora ve faunadan, ekonomik ve kültürel ürünlerden etkilenir. Bu nedenle milletin yerleşim tarihi açısından en önemli belgelerden biridir.²⁹

Bu bağlamda kentlerin dokusunu oluşturan sokak ve mahalle isimlerini ait olduğu şehrin kültürel, ekonomik ve yönetici kesiminin varlığından etkilenildiği görülmektedir. Tokat'ta ismini, şehrin yönetici kesiminden alan sokaklar da mevcuttur. Tokattaki Bey sokağı bunlardan biridir. Şehrin yönetimi birimini oluşturan binaların bulunduğu Behzat semtine olan yakınlığı beraberinde mahallenin de belli bir resmiyet kazanmasını sağlamıştır. Şehrin ekâbir kesimi olarak adlandırılan bürokrat ve eşrafının da burada ikamet etmesini vurgulamak amacıyla halk arasında Bey Sokağı adı verilmiştir.³⁰

Yer adları, belirli bir bölgeye verilen coğrafi adlardır. Bir ülke veya bölge içindeki kasabaları, köyleri ve diğer alanları içermektedir. Ayrıca yer adları, bölgenin kimliğine katkıda bulunan nehirleri, dağları veya diğer özellikleri içerebilmektedir.³¹ Bir yer adı, bir ulusun veya bölgenin liderleri veya sakinleri tarafından oluşturulmakta ve kökeninin kültürünü temsil etmektedir. Örneğin, Paris adını Fransa'nın Paris kentinden almıştır. Şehrin orijinal adı L'Aqueduc de Paris veya 'Paris Kanalizasyonları' idi. Zamanla, şehrin

²⁶ Güçlü, S. (2014). Mekân Sosyolojisi ve Kentsel Mekân, (Ed. N. Sam ve R. Sam), Sosyo-Kültürel Farklılık ve Alaşım Mekânları: Kent ve Kentler, Bursa: Ezgi Kitabevi.

²⁷ İbret, Ü. (2003). Çankırı'daki Köy Adları Üzerine Coğrafi Açıdan Bir İnceleme, Marmara Coğrafya Dergisi, 7, 53-80.

²⁸ Koday, S. ve Aydın, T. (2016). Elmalı'da (Antalya) Geçmişten Günümüze Yerleşme Adları Üzerine Bir İnceleme [Bildiri]. Ali Özçağlar, Necla Türkoğlu, Rüya Bayar, Erkan Yılmaz, Olgu Aydın, Kerime Karabacak (Ed.).TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu, 13-14 Ekim 2016, Ankara: Ankara Üniversitesi yayını no:554.

²⁹ Yağmur, Ö. (2014). Höbek Köyü Yer Adları Üzerine Bir İnceleme, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk dili ve Edebiyatı Dergisi, 49(49).

³⁰ Özgen, M. (2022b), “Tokat'ın Şehir Efsanesine Dönüşen Kültür Ögeleri”, *Şehir Efsaneleri*, (Ed. Emine Gürsoy Naskali), s.177-216, Çanakkale: Paradigma Akademi.

³¹ Tunçel, H. (2000). Türkiye'de İsmi Değiştirilen Köyler, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (2), 23-34.

liderleri adını Paris-L'Aqueduc de Paris-Karena-Trioupena-Israena-Thimestère-Ligugé-Genava olarak değiştirmeye karar verdi. Tarih boyunca yer adları, bölgeleri ve ülkeleri belirtmek için kullanılmıştır. Bugün birçok yer, yer adlarıyla dünya çapında ün kazanmıştır. Yer adları, uzunluk ve karmaşıklık açısından büyük farklılıklar gösterir. Bazıları sadece birkaç kelime iken diğerleri 20 kelimeye kadar uzunluktadır. Ek olarak, ad baş harflerden, son eklerden ve ön eklerden oluşabilir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde Virginia, adı Elizabethe olan İngiliz kraliçesi I. Elizabeth'in adını almıştır. Ancak pek çok yer adı kısaltma olmaksızın tek kelimeden oluşur. Kısa yer adlarına örnek olarak İngiltere'deki Yewtree ve Yeldtree veya Porsuk ve Yield verilebilir. Bazı durumlarda, tek bir kelime o kadar iyi bilinebilir ki, başka bir şeyi tarif etmek için sıfat olarak kullanılmaktadır. Örneğin, 'hata', yanlış veya kasıtsız olarak yapılan bir şeyi ifade eder; Bert'in motosikletiyle kasabayı dolaşması. Yer adlarının çoğu hükümetler tarafından yaratılsa da, bazıları belirli bir bölgede yaşayan insanlardan türetilmiştir. Bu durumda, ad tipik olarak kişinin ilk adını ve ardından -ville veya -gate'i kullanır (örneğin, Bill Gates Köyü). Alternatif olarak, büyük bir grup insan bir bölgede yaşıyorsa, adaşı olarak doğal bir özelliği seçebilirler. Ayrıca, bir kasaba bir dağın veya başka bir önemli doğal güzelliğin yakınında bulunuyorsa, bölge sakinleri bu özelliği kendilerine adaşı olarak seçebilir. Bir bölgeye ünlü birinin adını vermek -bir bölgeye Orville Wright'ın adını vermek gibi - kibirli görünse de, bu aynı zamanda bir bölgede yaşayanların güncel olaylarını veya geleneklerini ölümsüzleştirmenin bir yolu da olabilmektedir. Örneğin, Theodore Roosevelt 1901-1909'da Amerika Birleşik Devletleri başkanı olduğunda, onun milliyetçi ruhu Amerikalılara yurtçinde ve yurtdışında daha iyisini yapmaları için ilham vermektedir (Light, 2004). Bu amaçla Roosevelt, Amerika'yı dünya lideri rolüne taşıyacak bir donanmanın oluşturulmasını tavsiye etmektedir. Roosevelt, "Milyonerler Günü Konuşması" ile yurttaşlarına daha fazla ilham vermek için, o dönemde kendisi için popüler olan takma adı kullandı: TSYDAC (Theodore 'Tycoon' Theodore Augustus Christian). Bir bölgenin adını seçerken, karar vericiler birçok kişiyi dikkate almalıdır. Örneğin: Yer adlarıyla ünlü olan diğerlerine (örneğin Üç Nehir) benzer özelliklere sahip bir bölgede yeni bir işletme açılırsa, sahipleri önce burayı mı yoksa işletme adını taşıyanı mı tercih eder? Benzer şekilde, bir sporcu ülkesini o alanda (örneğin Nelson Mandela Meydanı) temsil ederken prestijli bir ödül kazanırsa, her iki yerde de ücret mi alacak? Belki de bir bölge adı için seçimi, kamyonunu oraya götürmek için bir şeye ihtiyaç duyduğunda bir numaralı bölgede müşteri bulmanın kendisi için ne kadar kolay olacağından ziyade, diğerlerinin kendilerinininkini ne kadar ünlü gösterdiğine bağlı olabilmektedir. Yer adları, ülkeler tarafından içlerindeki alanları tanımlamak için kullanılan coğrafi tanımlayıcı-

lardır. İnsanların, başka herhangi bir bilgiyi okumaya gerek duymadan bir şeyin nerede olduğunu anlamalarına yardımcı olabilirler.³² Ayrıca bazı yer adları, Theodore Roosevelt ve Nelson Mandela gibi ünlü kişilerle ilişkilendirilerek ün kazanmıştır.

Yer adları üzerine ise bir takım araştırmalar yapılmıştır. Yediyıldız Türkiye’de yer adı verme usulleri adlı çalışmasında, Türkiye’de yer adlarında yabancı kelimelere dayandırma gayretleri olduğuna dikkat çekmiştir.³³ Eröz Sosyolojik yönden Türk yer adları adlı çalışmasından var olan öz Türkçe kelimelerin yerini ad değiştirmelerinde yine yabancı kelimelere yer verildiğine dikkat çekmiş ve bu konuda eleştirilerde bulunmuştur.³⁴

Mekânın Adlandırması

Adlandırma, insanın çevreyle olan ilişkisine bağlı olarak geliştirdiği ve gerçekleştirdiği bir faaliyettir. Birey gördüğü ve hayalinde resmettiği her şeye bir isim verebilmektedir. Bir nesneyi diğerinden ayırma gereğini düşünen, kendisini ve çevresini tanıyan bir kişi, bu sorunu konuşma dilinin malzemesini ve kendi deneyimlerini kullanarak çözmeye çalışmış olabilir. Canlı ve cansız nesnelere adlandırmak en eski kültürel etkinliklerden biridir.³⁵ Bir nesnenin neden adıyla anıldığı sorusunun yanıtı, ilişkilendirildiği kültürel çevrenin mitlerinde ve kutsal kitaplarında aranmıştır. Aynı şey yer adları için de söylenebilir. Platon, Yunan tanrılarının Sokrates’i konuşturarak coğrafi özelliklere ad verdiklerini iddia etmektedir. Araştırmacılara göre adlandırma etkinliği iki şekilde incelenebilir.³⁶ Birincisi dışsal veya fiziksel, ikincisi içsel veya psikolojik veya felsefidir. Adlandırma, dışsal ya da fiziksel olarak hangi nesneye uygun bir ad verildiği sorusudur ki bu, nesnelere ait olduğu bilinmeyen bir zaman ve mekânda, kültürel olarak belirlenmiş kurallar içinde dil ile işaretlenmesi olarak düşünülebilir.³⁷

³² Kurgun, L. (2002). Denizli İli Yer Adları, Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

³³ Yediyıldız, B. (1984). Türkiye’de Yer Adı Verme Usulleri, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, KBY, Ankara.

³⁴ Eröz, M. (1984). Sosyolojik Yönden Türk Yer Adları, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları.

³⁵ Doğru, A.M. (1978). Köy Adları ve Anadolu’nun Geçmişi, Türk Folklor Araştırmaları, 17 (342): 8197-8199.

³⁶ Bulut, E. (2013). Kastamonu İli Merkez ve Güney İlçeleri’ndeki Orun ve Bazı Cadde, Sokak Adları Üzerine Bir İnceleme. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

³⁷ Arslan, M. (2011). Beyşehir (Konya) Yer Adları ve Onomastik Bilimine Katkıları, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25: 337-343.

İkincisi, bir felsefe ve psikoloji sorunu ve onları taşıyanlara neden ad verildiği. Adlandırmanın davranışsal yönünü incelemek olarak değerlendirilebilecek bu yaklaşım, MÖ IV. Platon tarafından geliştirilmiştir.³⁸ Yüzyılda tartışıldı. Bunların dışında, bu bakış açısından incelenmesi, toplumsal işlevleri açısından adların özelliklerini keşfetmeye yardımcı olan adlandırmanın sosyolojik yönünden bahsedebiliriz. Gerekirse adlandırmanın sosyo-kültürel yönü bu yöntemlerin üzerine konulabilir. Yani her ikisini de içeren bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla isim araştırma konusunun sosyolojik yönünün ilgili araştırma amacına ulaşmak için büyük bir fırsat sağladığı söylenebilir.

Yer Adları İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Yer adları konusunda ülkemizde yapılan araştırmalar yeterli olmamakla birlikte son yıllarda bu alandaki araştırmaların arttığını kabul etmek gerekir. İlk yer adları çalışmalarından, Haritalar Genel Müdürü Abdurrahman Aygün'ün, Bahama Antiller Denizi'nde "Türk Adaları" adı verilen küçük bir takımadanın keşfi üzerine araştırma yaptığı söylenmektedir. Yine ülkemizde yer adları üzerine yapılan en eski araştırmanın Hüseyin Nihal Atsız ve Ahmet Naci tarafından 1928 yılında yayınlanan "Anadolu'daki Türkçe Yer Adları" başlıklı makale olduğu görülmektedir. O yıllarda birincilik adı çalışmaları az olsa da sonraki yıllarda çalışmaların daha sık yapıldığı söylenebilir. Türk yer adlarının doğuşu, cumhuriyetin kuruluşuyla paralellik göstermektedir. Atatürk'ün bilim alanında elde etmeyi planladığı başarılarla Türkiye'de yavaş yavaş ulusal bir yansıma ortaya çıkmaya başladı. Ülkemizin jeopolitik konumu, tarihi, coğrafi, sosyal ve kültürel özellikleri nedeniyle Türkçe yer adları yerli ve yabancı uzmanların ilgisini çekmektedir. Yabancı araştırmacıların araştırma çalışmaları, esas olarak yer adlarının tarihsel ve coğrafi araştırmaları doğrultusunda idi.

Bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar, Türkçe yer adlarına yeni ufuklar açmakta ve ülkemizde yer adları araştırmalarını teşvik etmektedir. Yer adları üzerine ilk araştırma, Fuat Köprülü'nün bir Türk gazetesinde yayınlanan "Oğusi Etimolojisi Üzerine Tarihsel Notlar" başlıklı makalesiyle başlamaktadır. Fuat Köprülü, Journal of Turkey'de (1925) yayınladığı (Tarihsel Notlar Üzerine Oğuz Etimolojisi) adlı makalesinde Oğuz yerleşim yerlerindeki tüm coğrafi adlar ve özellikle köy adları üzerinde durmuştur (Eren, 2010). Bu çalışmalar aynı tarzda birçok makale ve birkaç kitap şeklinde günümüze kadar

³⁸ Emiroğlu, M., (1984), Bolu Yöresi Yer Adları, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (11-13 Eylül 1984), Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yay.No.60, Seminer-Kongre Bildirileri Dizisi:17, 181-200, Ankara.

devam etmiştir. Mehmet Şakir'in 1928'de yayınlanan çalışmasında, Sinop ve çevresindeki Oğuz ve diğer Türk boylarının köylerinin isimleri vurgulanmıştır (Halk Bilgis dergisi, 1928). 1936 yılında Isparta Halkevi yayınları arasında F. Aksu'nun "Isparta Vilayetinin Yer Adları" başlıklı yazısı yazılmıştır. Bu yayında şehir, köy, mezra, ada, mahalle, ova, kışla, çiftlik gibi yerleşim yerlerinin adları ile dağ, tepe, höyük, bel, bel, sırt, etek, yokuş, taraça, boğaz, gedik, yol adları yer alır. Nehir, Dere, dere, kaynak, kayın, göl, gölet, jambon gibi toplu coğrafi yer adları. Aksu'nun bu yazısının ardından Sırrı Üçer ve Mesud Koman'ın "Konya'da Köy ve Yer Adları Üzerine Bir Deneme" adlı küçük bir yazıları daha yayınlandı. Hasan Eren, 1950 yılında Türkçe yer adlarıyla ilgili makalesini yayınladıktan sonra, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1965'te "Yer adlarımızın dili" adlı makalesini yayınladı. Bu yazıda, yerin doğuşu ve gelişimi anlatıldıktan sonra, isim araştırması, Eren Türkiye'de yer adı araştırmasını ele aldı. Cevdet Türkay'ın "Başbakanlık arşiv belgelerine göre Osmanlı Devleti'nde Oymak, Aşiret ve Cemaatler (1979)" adlı çalışması, Türkçe yer adlarının daha eski dönemlere kadar uzanan görünümünü ele almayı mümkün kılmıştır. M. Fahrettin Kırzıoğlu "Selçuklu Fethi Öncesi (1064-1071) Doğu Anadolu'daki Türk Boy ve Aşiretlerinin Dağ ve Nehir Adları" adlı bildirisinde, Barkar/Barkal, Cin (Çince), İspiriz, Kortik/Kurtiz, Kosor/Kosur Dağları ve Albak/Alpak, Aras/Arax, Balkar/Barkal, Borçka, Botan/Bokhtan, Çoruk/Çorukh, Hemşen/Hamşin, Khizan, Kars, Karsak, Mukus/Muküz, Oltu, Pasen/Pasin, Poskhov/Posof, Tavusker denilen sulardan yerli halklar gibi bahsedilmektedir. Bahaeddin Yediyıldız, "Türkiye'de Yer Adlarının Usulleri ve Yer Adlarının Değişiminin Tarihsel Gelişimi" başlıklı sunumunda, Türkiye'de yer adlarının orijinal kökenini ve yer adı değişikliklerinin tarihsel gelişimini incelemeye çalıştı. Tüm yer adları kullanılmadığı için bunun için örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Yazılı ve sözlü kaynaklarda Gelibolu yarımadasının yer adları, topografya adları, hidrografi, bitki alanları vb. Köy adlarının tasnifi ile birlikte yazılı ve sözlü kaynaklardan hikâyeler üzerinde durmuştur. Çankırı Köy İsimleri Üzerine Bir Coğrafi Analiz çalışmasında Çankırı köy isimlerini iki ana kategoride sınıflandırmıştır. Çeşitli grafikler ve haritalar, ilin iklim ve bitki örtüsü gibi fiziksel coğrafi özelliklerini ve nüfus ve ticaret gibi beşeri coğrafi açıklamalara dayalı köy adlarını değerlendirdi. Türkiye'de Kent Merkezlerinin Adlarının Kaynakları Araştırması adlı çalışmalarında, kent adlarını kent adları ve adları altında, kentlerin fiziki koşullarından yola çıkarak değerlendirmişlerdir. İnsana dayalı kent merkezleridir ve kaynakları tartışmalı ve bilinmeyen yerlerin ve kasaba merkezlerinin adları. Çalışmalarda coğrafi bir bakış açısıyla (insanların fiziksel ve çevresel özelliklerine göre) ve kelimelerin kökeninin dilbilimsel bakış açısıyla yürütüldüğünü belirtmekte fayda var. Bu çalışmada, malzeme ve yöntem bölümünde daha detaylı ele alındığı üzere,

incelenen komşuların adları öncelikle coğrafi açıdan tasnif edilmiş, adlandırma yapılırken etimolojik özellikleri ve tarihsel kökenleri de göz önünde bulundurulmuştur.

Şehirdeki Mekânların Adlandırılmasına Etkili Olan Etkenler

Günlük hayatımızda çevrele ilgili birçok kelime ve deyim kullanırız. Örnek şehrimizin adı yürütmenin başkentinden gelen Ankara'dır. Adı, bir yönetimin varlığı ve çok sayıda kültürel yürütme akla getiriliyor. Bir grup insana veya tüm şehir hacmine sahipken de bu adı kullanırız.³⁹ Bu nedenle, bir yer için iyi bir isim oluşturmak çok önemlidir.

Bir şehrin adı, o şehrin kültürü, geleneklerini ve geçmişini gösterir. İzlenim şehir adları edebî geleneklerimizdendir. Örneğin Ankara, bir ulusun başkentini ifade eder. Diğer bilgilerin şehrin kültürünün doğasını gösterir: Bursa ekin yetiştiren bir şehirdir, Gaziantep sanayi veya ticaretten gelir sağlayan bir şehirdir ve Konya dininin yeşerdiği bir şehirdir. Tüm bu unsurlar, iyi bir yer adının yaratılmasına katkıda bulunur.

Tarih araştırmaları, siyasi kimliğin bir tamamlayıcısı olarak görülmektedir. Bu bağlamda şehrsel mekânların adlandırılmasından, bölgenin ulusal tarihini belirleyici olabilmektedir. Bu belirleyicilik ise daha çok, topluma atfedilmiş, sanat eserlerinde görmek mümkündür. Böylelikle sanat eserleri, mekân ve şehir adlandırmasında önemli bir kriter oluşmaktadır.⁴⁰

Sanat eserleri şehir adlarında etkili olduğu gibi tarihsel süreç içerisinde yaşanan savaşlar, kıtlıklar, toplumsal travmatik olaylar gibi birçok olaylarında etkili olduğu bilinmektedir. Bu anlamda Türkiye'de bulunan Gaziantep ili, Kurtuluş savaşı sürecinde yaşanan toplumsal travmatik olaylar ve toplumun göstermiş olduğu mücadele sonucun "Gazi" unvanına sahip olmuştur. Buradan hareketle mekânların tarihsel geçmişi şehir adlarında etkili olmaktadır. Mekânların ortaya çıkmasındaki en önemli ölçütlerden birisi hiç kuşkusuz nüfus varlığı ve gelişimidir.⁴¹ Nüfusun artış gösterdiği mekânlar gelişmişlik seviyelerinde artması veya nüfusunun azaldığı bölgelerin gerek siyasi sınıflandırmada gerekse gelişmişlik farklılıklarının ortaya çıkmasıyla adlandırmalarda farklılıklar meydana gelmektedir. Bununla birlikte adlandırmalarda değişikliklerde gerçekleşebilmektedir.

³⁹ Günal, V., Şahinalp, M. S. ve Güzel, A. (2011). Coğrafi Ortamın Şehrsel Mekân Adlarına Etkisi: Şanlıurfa Şehri Örneği, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (1), 463-508.

⁴⁰ Karacan, N. (2014). Sinop İli Yerleşim Yeri Adları Üzerine Bir Dil İncelemesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

⁴¹ Eren, H. (1965). Yer adlarının dili. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı. Belleten, (246), 155-165.

Nüfusun gelişimi ile birlikte bölgenin göç süreçleri de etkili olabilmektedir. Kimi bölgeler göç alırken kimi bölgeler göç vermektedir. Bu süreç zamanla bölgenin kültürel yapısında değişiklik meydana getirmektedir. Bu anlamda şehir adlandırmasında değişiklik ve farklılıklar meydana gelebilmektedir.

Yerleşimlerin içinde buldukları veya yakın çevresinin doğal ortam koşulları, yerleşmelerin adlandırılmasında etkili olabilmektedir. Bu anlamda Türkiye’de yapılan adlandırmalarda bölgenin doğal çevre koşulları dikkate alındığı bilinmektedir. Doğal çevrede bulunan volkanik dağın varlığı, su varlığı, maden zenginliği gibi faktörler şehir adlandırılmasında etkili olduğu bilinmektedir. Ayrıca bölgenin arazi yapısı da yine şehir adlandırmasında etkili olmaktadır. Bu bağlamda mekânlar, bireylerin mekânlar üzerindeki doğal çevre şartlarına bağlı olarak yerleşim kurdukları bilinmesiyle, adlandırmaların da yine bu duruma göre şekillenmesi doğal görülmektedir.

Bölgenin dini bir mekân olması, tarihsel süreçte din adamlarının yaşadıkları mekânlar olması gibi durumlar adlandırmada etkili olmaktadır. Bir şehirde toplum tarafından kutsal kabul edilen evliya, pir gibi inanç önderlerinin kabrinin, tekkesinin bulunmasından dolayı mahalle ya da sokak onun ismi ile anılır. Aziz Mahmut Hüdai mahallesi (Üsküdar), Hobyar Mahallesi (İstanbul) Emir Sultan mahallesi (Bursa), Hacı Bayramı Veli mahallesi (Ankara), Mevlâna Mahallesi (Konya) ilk akla gelen örneklerdir.⁴²

Bu gibi etkenlerin yanında bölgenin sosyal ve ekonomik yapısı da şehirlerdeki kimi mekânların adlandırılmasında etkili olabilmektedir. Bu konuda şehirdeki meslek grupları ilk sırada yer almaktadır. Belli bir zanaat kolunun sokak ya da mahallede yoğunlaşması, mesleklerini yalnızca o bölgede icra etmeleri, buldukları sokak ya da mahallenin o, meslek grubunun ismiyle anılması sonucunu doğurmuştur. Dabakhane mahallesi, kalhane mahallesi, Yazmacılar mahallesi, Setenciler sokağı, bakırcılar, oduncular bu isimlerden birkaçıdır. Bazı mahalle ve sokaklar ismini aldıkları mesleği icra edenlerin habitusu ile de anılmıştır.⁴³

Şehirlerin etnik yapısı, zengin insan coğrafyası da kimi kentsel mekânların isimlerinin adlandırılmasında belirleyici olabilmektedir. Kent dokusunda kurulan her mahalle beraberinde insan çeşitliliğini de getirmiştir. İnsan

⁴² Özgen, M. (2021), “Kent Mahalle ve Sokağın Toplumsal Dili”, *Kent Sosyolojisi Üzerine Senfonik Okumalar*, (Ed. Ünal Şentürk), s.339-364, Çanakkale: Paradigma Akademi.

⁴³ Özgen, M. (2021), “Kent Mahalle ve Sokağın Toplumsal Dili”, *Kent Sosyolojisi Üzerine Senfonik Okumalar*, (Ed. Ünal Şentürk), s.339-364, Çanakkale: Paradigma Akademi.

coğrafyasının çeşitliliği “Misküncülüklü mahallesi, Çingene mahallesi, Yahudiler mahallesi, Muhacir mahallesi, Ermeni mahallesi” gibi isimlerle, kentin dokusu ve yaşamına ayrı bir zenginlik katmıştır.⁴⁴

Kaynakça

- Ada, E. (2012). Eskişehir İli Yer Adları, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Aksan, D. (1974). Anadolu Yer Adları Üzerine En Yeni Araştırmalar, Türk Dili Araştırma Yıllığı, 185-193.
- Alagöz, C. A. (1984). Türkiye Yer Adları Üzerine Bazı Düşünceler, Türk Yer Adları Bildirileri Sempozyumu, 11-13 Eylül, Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları.
- Aliağaoğlu, A. ve Yiğit, Y. (2013). Balıkesir’de Şehrsel Toponimi: Cadde Adları, Doğu Coğrafya Dergisi, 18 (30): 311-330.
- Aliağaoğlu, A. (2013). Şehrsel Toponomi: Balıkesir İlinde Mahalle Adları, Bir Sınıflandırma Denemesi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16 (29), 45-62.
- Aliağaoğlu, A. ve Uğur, A. (2016). Osmanlı Şehri, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 38, 203-226.
- Alkan, A. (2017). Siirt İlinin Eski Köy Adları Üzerine Coğrafi Bir İnceleme, Türk Coğrafya Dergisi, 68, 63-76.
- Altunışık, İ.(2009). Coğrafi Bakımdan Batman İli Yer Adları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslan, M. (2011). Beyşehir (Konya) Yer Adları ve Onomastik Bilimine Katkıları, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25: 337-343.
- Başkan, Ö. (1973). Türkiye Köy Adları Üzerine Bir Deneme. Ankara: TDAY Belleten.
- Baysan, S. ve Kara, A. (2014). Aydın’da Mahalle, Bulvar, Cadde ve Sokak Adları: Şehrsel Toponomik Özellikleri, Coğrafi Bilimler Dergisi, 12 (1), 23-48.
- Bulut, E. (2013). Kastamonu İli Merkez ve Güney İlçeleri’ndeki Orun ve Bazı Cadde, Sokak Adları Üzerine Bir İnceleme. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelebi, Ü. (2007). Sakarya İli Yerleşim Yeri Adları, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Çıldam, Y.S. (2018). Şehrsel Toponomi: Cadde Adları, Bandırma Örneği (City Toponomy: Names of Streets, Bandırma As An Example). Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 61, 1-25
- Dilmen, N.İ. (1938). Diyarbakır Adı Üzerine Araştırmalar, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, 29-30: 67-112.
- Durbilmez, B ve Tekin, F. (2014). Nevşehir Yöresi Yerleşim Adları Üzerine Bir Değerlendirme. Folklor/ Edebiyat,1 (77), 113-132.

⁴⁴ Özgen, M. (2021), “Kent Mahalle ve Sokağın Toplumsal Dili”, *Kent Sosyolojisi Üzerine Senfonik Okumalar*, (Ed. Ünal Şentürk), s.339-364, Çanakkale: Paradigma Akademi.

- Doğru, A.M. (1978). Köy Adları ve Anadolu'nun Geçmişi, Türk Folklor Araştırmaları, 17 (342): 8197-8199.
- Eröz, M. (1984). Sosyolojik Yönden Türk Yer Adları, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları.
- Ergenç, Ö. (1984). Osmanlı Şehrindeki Mahalle'nin İşlevi ve Nitelikleri Üzerine, Halil İnancık-Nejat Göyüç- Heath W. Lowry, Osmanlı Araştırmaları IV (The Journal Of Ottoman Studies IV) (ss.69-78). İstanbul: Enderun Yayınları.
- Emiroğlu, M., (1984), Bolu Yöresi Yer Adları, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (11-13 Eylül 1984), Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yay.No.60, Seminer,Kongre Bildirileri Dizisi:17, 181-200, Ankara.
- Eren, H. (1965). Yer adlarının dili.Türk Dili Araştırmaları Yıllığı. Belleten, (246), 155-165.
- Güçlü, S. (2014). Mekân Sosyolojisi ve Kentsel Mekân, (Ed. N. Sam ve R. Sam), Sosyo-Kültürel Farklılık ve Alaşım Mekânları: Kent ve Kentler, Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Gökçe, H. (2018). Bursa İli Keles İlçesi Köy Adları ve Bu Adların Tasnifi, Ağırlık Türkoloji e-Dergisi, 3 (6),64-86.
- Günel, V., Şahinalp, M. S. ve Güzel, A. (2011). Coğrafi Ortamın Şehirsel Mekân AdlarınaEtkisi: Şanlıurfa Şehri Örneği, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (1), 463-508.
- Güner, İ., Ertürk, M., Bekdemir, Ü. (2000). "İğdır İli'ndeki Yer Adlarının Kaynakları", Doğu Coğrafya Dergisi, 6 (4), 273-299.
- Güner, İ. ve Ertürk, M. (2004). Türkiye İl Merkezi Kent Adlarının Kaynakları Üzerine Bir Araştırma. Muğla Üniversitesi SBE Dergisi, 12, 39-62.
- Işık, E. (2008). Mekân ve toplum. Emre Işık ve Yıldırım Şentürk (Ed.).Öznel, durumlar ve mekânlar içinde (s. 13-23). İstanbul: Bağlam.
- İbret, Ü. (2003). Çankırı'daki Köy Adları Üzerine Coğrafi Açından Bir İnceleme, Marmara Coğrafya Dergisi, 7, 53-80.
- Kurgun, L. (2001). Çivril Yer Adlarına Bakış, Dünden Bugüne Çivril Sempozyumu, Denizli: Çivril Kaymakamlığı ve Pamukkale Üniversitesi.
- Kurgun, L. (2002). Denizli İli Yer Adları, Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Karacan, N. (2014). Sinop İli Yerleşim Yeri Adları Üzerine Bir Dil İncelemesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kara, B. (2012). Kentler Açısından Mekânın Toplumsallığı ve Yer İsimlerinin Siyasal Yapıya Göre Değişimi: Niğde Örneği. Zeitschriftfür die Welt der Türken, Journal of World of Turks, 4 (1), 149-163.
- Kara, A. (2016). Aydın Efeler İlçesi Yer Adlarının Değerlendirilmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koday, S. ve Aydın, T. (2016). Elmalı'da (Antalya) Geçmişten Günümüze Yerleşme Adları Üzerine Bir İnceleme [Bildiri]. Ali Özçağlar, Necla Türkoğlu, Rüya Bayar, Erkan Yılmaz, Olgu Aydın, Kerime Karabacak (Ed.).TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu, 13-14 Ekim 2016, Ankara: Ankara Üniversitesi yayın no:554.
- Light, D. (2004). Street Names in Bucharest, 1990-1997; Exploring the Modern Historical Geographies of Post-Socialist Change, Journal of Historical Geography, 30: 154-172.
- Özgen, M. (2021), "Kent Mahalle ve Sokağın Toplumsal Dili", Kent Sosyolojisi Üzerine Sempfonik Okumalar, (Ed. Ünal Şentürk), s.339-364, Çanakkale: Paradigma Akademi.

- Özgen, M. (2022a), "Anadolu'da Mahalle ve Kapı Komşuluğu (Tokat Örneği), *Komşuluk Kitabı*, (Ed. Emine Gürsoy Naskali), s. 197-218, Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Özgen, M. (2022b), "Tokat'ın Şehir Efsanesine Dönüşen Kültür Ögeleri", *Şehir Efsaneleri*, (Ed. Emine Gürsoy Naskali), s.177-216, Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Şahin, G. (2010). Türkiye'de Yapılmış Toponomi Çalışmaları, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4, 134- 156.
- Şahin, C. (2017). İstanbul'da Su ile Anılan Sokak Adları: Hidrografik Adlar. Coşkun Yılmaz (Ed.), *Mimar Sinan ve Su* (ss.378-413). İstanbul: Kültür Sanat Basımevi
- Tan, N. (1984). Türkiye'de Yer Adları Verilirken veya Değiştirilirken Neler Esas Alınmalıdır, Sözel Bildiri, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, Ankara, 279-283.
- Tunçel, H. (2000). Türkiye'de İsmi Değiştirilen Köyler, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (2), 23-34.
- Tuna, C. (2008). Körfezdeki Işık, Burhaniye, Burhaniye: Burhaniye Belediyesi Kültür Yayınları.
- Umar, B. (1993). Türkiye'deki Tarihsel Adlar (1. baskı). İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Uygur, N. (1967). Yer Adları, Türk Dili Dergisi; 187: 495-502.
- Yediyıldız, B. (1984). Türkiye'de Yer Adı Verme Usulleri, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, KBY, Ankara.
- Yavuz, S. ve Şenel, M. (2013). Yer Adları (Toponim) Terimleri Sözlüğü, Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 8/8.
- Yağmur, Ö.(2014). Höbek Köyü Yer Adları Üzerine Bir İnceleme, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk dili ve Edebiyatı Dergisi, 49(49).
- Yıldırım, M. (2006). Uşak İli ve İlçeleri Yerleşim Yeri Adları (Orun)'nın Yapı Ve Köken Bakımından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi.